

پیش بینی نگرش تست به اعتیاد دانشجویان دانشگاه آزاد مبتنی بر طرح‌واره‌های خودآگاهی هیجانی و سبک دلبستگی ایمن

علی صالحی: گروه رادیولوژی، دانشکده پزشکی، بیمارستان عمومی امام حسین، دانشگاه علوم پزشکی بهشتی، تهران، ایران.
حسن شامرادی: دانشجوی کارشناسی، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان اراک، اراک، ایران، (✉نویسنده مسئول) hanshamrady@gmail.com
مانده عبدل‌زاده باویل: کارشناسی، گروه مشاوره، دانشگاه فرهنگیان نسبیبه تهران، تهران، ایران.
فائزه زینعلی حسین‌بگلو: کارشناسی، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی، خوی، ایران.
ندا بنده‌علی نصرآباد: گروه مشاوره، حوزه علمیه حضرت عبدالعظیم علیه السلام، ری، ایران.

چکیده

کلیدواژه‌ها

طرح‌واره‌های هیجانی،
نگرش به اعتیاد،
سبک‌های دلبستگی،

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۹

تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

زمینه و هدف: دوره دانشجویی دوره‌ای حساس و پر خطر است و احتمال دارد دانشجویان به سوی مصرف مواد مخدر و اعتیاد کشیده شوند، اصلاح نگرش دانشجویان نسبت به مواد مخدر می‌تواند در پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه و جامعه کار آمد باشد. پژوهش حاضر با هدف پیش بینی نگرش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های هیجانی انجام شد.
روش کار: پژوهش حاضر یک تحقیق همبستگی از نوع پیش بینی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تشکیل دادند. که تعداد ۲۵۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه نگرش سنج مواد مخدر، پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال و مقیاس طرح‌واره‌های هیجانی استفاده گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که بین سبک دلبستگی ایمن با نگرش نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار منفی و بین سبک دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی با نگرش نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار مثبت بدست آمد. در طرح‌واره‌های هیجانی بین طرح‌واره‌های نشخوار ذهنی؛ سرزنش و دیدگاه ساده انگارانه با نگرش مثبت نسبت به اعتیاد رابطه مثبت معنی‌دار و بین طرح‌واره‌های خودآگاهی هیجانی؛ گناه؛ غیرقابل کنترل بودن؛ قابل درک بودن؛ تلاش برای منطقی بودن؛ سرزنش؛ تلاش برای منطقی بودن؛ ارزش‌های والاتر؛ پذیرش هیجان‌ها و توافق با نگرش نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار منفی بدست آمد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که ارزش‌های والاتر، نشخوار ذهنی، دلبستگی اجتنابی نزدیک به ۲۰ درصد از تغییرات نگرش مثبت نسبت به اعتیاد را به طور معناداری در دانشجویان تبیین نمایند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش بدست آمده می‌توان گفت سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های هیجانی نقش مهمی در پیشگیری از گرایش دانشجویان به سوء مصرف موادمخدر دارد.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Salehi A, Shamoradi H, Abdolzadeh Bavi M, Zeynali Hoseynbaglu F, Bandehali Nasrabad N. Prediction of Addiction Test Attitude of Islamic Azad University Students based on Schemas of Emotional Self-Awareness and Secure Attachment Style. Razi J Med Sci. 2022;29(7): 259-268.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با 3.0 CC BY-NC-SA صورت گرفته است.

Prediction of Addiction Test Attitude of Islamic Azad University Students based on Schemas of Emotional Self-Awareness and Secure Attachment Style

Ali Salehi : Department of Radiology, School of Medicine, Imam Hossein General Hospital, Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Hassan Shamoradi : Bachelor's student, Department of Elementary Education, Farhangian University of Arak, Arak, Iran (*Corresponding author) hanshamrady@gmail.com

Maedeh Abdolzadeh Bavi : Bachelor Degree, Department of Counseling, Nasibah Farhangian University of Tehran, Tehran, Iran.

Faezeh Zeynali Hoseynbaglu : Bachelor Degree, Department of Elementary Education, Farhangian University of Shahid Motahari Khoy, Khoy, Iran.

Neda Bandehali Nasrabad : Department of Counseling, Abdol-Azim Seminary, Rey, Iran.

Abstract

Background & Aims: A person's attitude towards drugs is a type of thinking that may be logical or irrational. This type of attitude is often spontaneous, unconscious and permanent and cannot be easily changed. One of the methods that helps an addict to get to know himself is to examine the type of attitude and create a negative attitude towards addiction. Ellis believes that the thinking and attitude of addicted people leads them to use again or stops them from using forever. Researchers have identified various reasons, including pressure from friends and peers, rebellion against parents, escape from life's adversities, emotional turmoil, alienation or rejection by others, life history, attachment styles and personality traits. Addiction is considered effective. As mentioned, one of the important factors that can have a significant effect on a person's attitude towards addiction is the person's attachment style. Many believe that addiction is a coping mechanism and attachment style can play an important role in the development of addiction, such as addiction to smoking, drugs, alcohol, and the Internet. Attachment theory was created by John Bowlby and developed by Mary Ainsworth). Young people who tend to smoke have more conflicts in their families and are therefore influenced by external things, such as cigarettes, to overcome their psychological needs. Nakhil and his colleagues evaluated the relationship between attachment styles (secure, disturbed, anxious and avoidant) and addiction (cigarettes, hookah, alcohol and internet) among this population. The results showed that secure attachment style was significantly associated with less addiction to alcohol, smoking and hookah, while insecure attachment styles (disturbed, anxious and avoidant) were significantly associated with more addiction to smoking, hookah, alcohol and They were connected on the internet. In general, despite the fact that the student period is a sensitive and risky period and there is a possibility that students will be drawn towards drug use and addiction, modifying students' attitudes towards drugs can help prevent addiction in the university and society. May it be useful. In this regard, the current research intends to investigate the role of attachment styles and emotional schemas in predicting the general attitude towards addiction among students; Therefore, the researcher is looking for an answer to this question: do attachment styles and emotional schemas predict the general attitude towards addiction in students?

Methods: The current research is descriptive (correlation) and survey in terms of its purpose and applied. The statistical population of this research includes all students of Islamic Azad University, Tehran Central Branch in the academic year 2019-2019. available (online method due to the spread of corona disease through virtual networks by distributing the link of the online questionnaire-press online) participated in the research. The attempt was to select the sample in such a way that all students such as natives and non-natives , girls, boys and different faculties should be present in the research.

Keywords

Emotional Schemas,
Attitude to Addiction,
Attachment Styles

Received: 09/06/2022

Published: 19/10/2022

Results: After higher values and mental rumination, avoidant attachment has the largest contribution in predicting attitude towards addiction. The correlation coefficient of these three variables with the attitude towards addiction is 0.437, and these three variables have been able to predict nearly 20% of the changes in the attitude towards addiction, which is significant. The weight of avoidant attachment ($B=0.246$) ($t=3.684$) shows that this variable with 99% confidence can, along with variables of higher values and mental rumination, attitude in relation to addiction, in this research sample, explain that if the study sample is generalized to the main population, the weight of avoidant attachment will be 0.246 (Beta), finally, the higher the score of avoidant attachment, the more positive attitude towards addiction. It will be more. Table 3 shows that about 20% of the total variance of attitude towards addiction is explained by higher values and mental rumination, avoidant attachment. Other variables did not have a significant role in predicting positive attitude towards addiction.

Conclusion: The present research was conducted with the aim of predicting students' attitudes towards addiction based on attachment styles and emotional schemas. The results of the regression analysis showed that higher values, mental rumination and avoidant attachment in three steps are able to explain about 20% of the changes in attitudes towards addiction in a meaningful way in students. The results of testing this hypothesis with the findings of Hori and his colleagues. In explaining this finding, it should be said that the presence of emotional schemas by disrupting people's cognitive function greatly increases the possibility of their tendency to use drugs. In explaining the results, it can be said that emotional schemas interact with negative events and psychological pressures of life. Negative emotional schemas are ineffective mechanisms that directly or indirectly lead to psychological distress. These schemas cause bias in people's interpretations of events, and these biases manifest themselves in interpersonal psychopathology in the form of misunderstandings, distorted attitudes, false assumptions, unrealistic goals and expectations. When emotional schemas are activated, it negatively causes bias in information. On the other hand, the temptation of materials goes through a process and each of the parts of this process can have a different contribution in speeding up this process, which according to the contribution of each one can prevent the temptation. This cycle starts with an arousing stimulus, and this stimulus, by affecting each part of the process, causes the person to be tempted. Inconsistent emotional schemas such as mental rumination increase temptation in people suffering from substance abuse. Maladaptive emotional schemas, such as being uncontrollable, which mainly refer to the suppression, avoidance and non-acceptance of emotions, prevent emotional processing and lead the person to use ineffective strategies, causing the continuation and intensification of unpleasant emotions.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Salehi A, Shamoradi H, Abdolzadeh Bavi M, Zeynali Hoseynbaglu F, Bandehali Nasrabad N. Prediction of Addiction Test Attitude of Islamic Azad University Students based on Schemas of Emotional Self-Awareness and Secure Attachment Style. *Razi J Med Sci.* 2022;29(7): 259-268.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

نگرش فرد نسبت به مواد مخدر، نوعی تفکر است که احتمال دارد منطقی یا غیرمنطقی باشد این نوع نگرش اغلب خودبیه خود، ناهشیار و دائمی است و به راحتی نمی‌توان آن را تغییر داد. یکی از شیوه‌هایی که به معنادار کمک می‌کند تا به شناخت خود برسد، بررسی نوع نگرش و ایجاد نگرش منفی نسبت به اعتیاد است (۱). تفکر و نوع نگرش افراد دچار اعتیاد آن‌ها را به سوی مصرف مجدد سوق می‌دهد یا آن‌ها را برای همیشه از مصرف منصرف می‌کند. پژوهشگران دلایل گوناگون از جمله فشار دوستان و همسالان، طغیان علیه والدین، گریز از ناملایمات زندگی، آشفتگی عاطفی، بیگانگی یا طردشدگی از سوی دیگران، تاریخچه زندگی، سبک‌های دلبستگی و صفات شخصیتی را در اعتیاد مؤثر می‌دانند (۲). همانطور که اشاره شد یکی از عوامل مهمی که می‌تواند تأثیر بسزایی در نگرش فرد نسبت به اعتیاد داشته باشد سبک دلبستگی فرد می‌باشد. بسیاری بر این باورند که اعتیاد یک مکانیزم مقابله است و سبک دلبستگی می‌تواند نقش مهمی در توسعه اعتیاد ایفا کند مانند اعتیاد به سیگار، مواد مخدر، الکل و اینترنت (۳). فرایند شکل‌گیری دلبستگی (پیوند عاطفی) نوزاد به مادر اولین بار تشریح شد و نشان داده شد که تشکیل چنین پیوندی و تجربه امنیت در چهارچوب این پیوند سنگ بنای تحول و کنش وری در افراد غیرمبتلاست. از سوی دیگر تجربه ناایمنی در رابطه با دلبستگی با مشخصه‌های بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری، حساسیت و مشکلات ارتباط همبستگی دارد (۴). براساس نظریه دلبستگی، انسان‌ها از نظر بیولوژیکی، مستعد ایجاد پیوندهای قوی با دیگر انسان‌ها هستند که از آن‌ها حمایت و حفاظت احساسی دریافت می‌کنند (۵).

سبک‌های دلبستگی، روش‌های مواجهه فرد با موقعیت‌های استرس‌زا را متأثر می‌سازد. افراد ایمن ضمن تصدیق موقعیت، به سادگی از دیگران کمک می‌گیرند، نشان برجسته دوسوگراها حساسیت بیش از حد نسبت به عواطف منفی و نگاره‌های دلبستگی است به گونه‌ای که سد راه خودپیروی آن‌ها می‌شود. در طول دوران نوجوانی و جوانی، بازنمایی‌های روابط دلبستگی را می‌توان به طور مداوم با توسعه روابط صمیمی جدید توسط افراد، تغییر داد (۶). عوامل شروع مصرف مواد

ممکن است یک کنجکاو ساده باشد، عوامل تداوم مصرف اعتیاد می‌تواند با سبک‌های دلبستگی ارتباط داشته باشد. جدایی از منبع ایمنی بخش می‌تواند با گسستگی ارتباط فرد با منبع انسانی اطراف و گرایش او به مصرف مواد برای فرار از ترس‌ها، اضطراب‌ها و ... ارتباط داشته باشد (۷). یافته‌های قبلی نشان می‌دهد که احتمال اینکه سیگاری‌ها از نوع مضطرب باشند بیشتر است. در واقع، جوانانی که تمایل به سیگار کشیدن دارند، تعارضات بیشتری در خانواده خود دارند و بنابراین تحت‌تأثیر اشیا خارجی، مانند سیگار برای غلبه بر نیازهای روانی خود قرار دارند (۸).

بسیاری از نظریه پردازان در حوزه سوء مصرف مواد بر این باورند که مولفه‌های هیجانی در تعیین نگرش به اعتیاد و میزان گرایش افراد به مصرف مواد تأثیرگذارند. در گستره متون روان‌شناختی، دو نوع گسترده‌ای از هیجان‌های مجزا وجود دارند: هیجان‌های اساسی و طرحواره‌های هیجانی. طرحواره‌های هیجانی به عنوان طرح‌ها، مفاهیم و راهبردهایی هستند که در پاسخ به هیجان‌ها به کار می‌روند (۹). هیجان‌ها، رویدادهایی تجربه‌ای هستند که افراد مختلف، به آن پاسخ‌های متفاوتی می‌دهند. طبق مدل طرحواره‌های هیجانی، افراد دیدگاه‌های شناختی متفاوتی درباره هیجان‌های خود دارند و در چگونگی پردازش مفهوم هیجان‌های خود با هم تفاوت دارند؛ به عبارت دیگر، در الگوی طرحواره هیجانی، افراد از نظر تفسیر و ارزیابی‌هایی که از تجربه هیجانی خود به عمل می‌آورند با یکدیگر تفاوت دارند و ممکن است با راهبردهای مختلف مثل، سرکوبی، گریز و اجتناب، تکیه بیش از حد بر اندیشناکی یا راهبردهای دیگر، بکوشند با هیجان‌های خود مقابله کنند (۱۰).

طرحواره‌های هیجانی شامل باورهایی در رابطه با منشأ هیجان‌ها، تفاوت‌ها، طول دوره، جهان شمولی، گناه، عدم کنترل، خطر، درک و فهم، نیاز به منطقی بودن و قانونمند بودن هیجان هستند. همچنین، افراد درباره نیاز به بازداری، کنترل، اجتناب، پذیرش، تحمل سردرگمی یا هیجان‌ات، مشکل دارند که باعث افزایش راهبردهای سازش‌نا یافته مقابله، مثل سوء مصرف مواد می‌شود. مدل طرحواره‌های هیجانی بیانگر این موضوع مهم است که ممکن است افراد در چگونگی مفهوم

دانشجویان پیش بینی می‌کنند؟

روش کار

پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی (همبستگی) و پیمایشی و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد. نمونه پژوهش ۲۵۰ نفر از دانشجویان که به صورت نمونه‌گیری در دسترس (به روش اینترنتی به سبب شیوع بیماری کرونا از طریق شبکه‌های مجازی با توزیع لینک پرسشنامه آنلاین، پرس آنلاین) در پژوهش شرکت کردند. تلاش بر این بود که نمونه به گونه‌ای انتخاب شود که تمام دانشجویان از قبیل بومی، غیربومی، دختر، پسر و دانشکده‌های مختلف در پژوهش حضور داشته باشند. ابزارهای مورد استفاده در پژوهش حاضر عبارتند از:

پرسشنامه نگرش سنج مواد مخدر: جهت سنجش نگرش نسبت به اعتیاد در دانشجویان از پرسشنامه نگرش سنج مواد مخدر استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۵۰ عبارت است که به صورت مقیاس لیکرت از عدد ۱ به معنای کاملاً مخالفم و عدد ۵ به معنای کاملاً موافقم نمره‌گذاری می‌شود. نمره بیشتر در این مقیاس به معنای نگرش مثبت‌تر نسبت به اعتیاد می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۵ خرده مقیاس است که عبارتند از: اثرات فیزیولوژیکی، اثرات روانی، اثرات اجتماعی، علاقه به مصرف (مصرف) و تصورات غیرواقعی (خطرات). هر خرده مقیاس ۱۰ سؤال دارد. پایایی پرسشنامه برای هر یک از مقیاس‌ها توسط محمدرضایی و همکاران (۱۳۹۱) به شیوه آلفای کرونباخ محاسبه شده است. ضریب آلفای کرونباخ اثرات فیزیولوژیکی ۰/۷۷، اثرات روانی ۰/۸۱، اثرات اجتماعی ۰/۸۰، علاقه به مصرف ۰/۸۶ و تصورات غیرواقعی ۰/۸۲ گزارش شده است.

پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال: پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال کولینز و رید (۱۹۹۰) دارای ۱۸ سؤال بوده و هدف آن شامل خودارزیابی از مهارت‌های ایجاد روابط و خودتوصیفی شیوه شکل‌دهی روابط دلبستگی نسبت به چهره‌های دلبستگی نزدیک

پردازشی هیجان‌های خود با هم متفاوت باشند. به عبارت دیگر، افراد طرح‌واره‌های متفاوتی در مورد هیجان‌هایشان دارند. این طرح‌واره‌ها منعکس‌کننده شیوه‌هایی هستند که افراد هیجان‌ها را تجربه می‌کنند و باوری است که آن‌ها به مجرد برانگیخته شدن تجارب هیجانی ناخوشایند در مورد طرح مناسب برای اقدام (یا چگونگی عمل کردن در هنگام برانگیخته شدن تجارب هیجانی ناخوشایند) در ذهن دارند (۱۱). این مدل در تلاش است تا الگوی هیجان محور را با مدل فراشناختی تلفیق کند. یکی از مزایای این الگوی تلفیقی، تشخیص ارزش توجه و ابراز هیجانی در بافت معنایی است که فرد به هیجان‌های خود می‌دهد. واضح است که همه انسان‌ها خشم، اضطراب، ناراحتی یا سایر هیجان‌ها را تجربه می‌کنند، اما تنها افراد کمی هستند که این هیجان‌ها در آن‌ها اختلال شدید یا مزمن هیجانی و عاطفی ایجاد می‌کند. بنابراین می‌توان گفت که طرح‌واره‌های شناختی در مورد تجارب هیجانی ممکن است بر ایجاد و توسعه علایم آسیب شناختی روانی تاثیر بگذارند (۱۲).

پژوهش‌ها حاکی از تاثیر طرح‌واره‌های هیجانی در گرایش به رفتارهای پر خطر می‌باشند. طرح‌واره‌های هیجانی یکی از مفاهیم تازه در روان‌شناسی معاصر است که می‌تواند با بسیاری از اختلالات روان‌شناختی و متغیرهای روان‌شناختی از قبیل مصرف مواد در ارتباط باشد (۱۳). معتادان در مقایسه با افراد غیر معتاد، آسیب‌های روان‌شناختی و طرح‌واره‌های هیجانی ناسازگار بیشتری دارند (۱۴).

به‌طور کلی، با وجود اینکه دوره دانشجویی دوره‌ای حساس و پر خطر است و احتمال دارد دانشجویان به سوی مصرف مواد مخدر و اعتیاد کشیده شوند، اصلاح نگرش دانشجویان نسبت به مواد مخدر می‌تواند در پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه و جامعه کارآمد باشد. در این راستا، پژوهش حاضر در نظر دارد تا به بررسی نقش سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های هیجانی در پیش‌بینی نگرش کلی نسبت به اعتیاد در بین دانشجویان بپردازد؛ بنابراین، محقق به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های هیجانی نگرش کلی نسبت به اعتیاد را در

پیرسون و رگرسیون گام به گام استفاده گردید.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های هیجانی و نگرش به اعتیاد در دانشجویان مشاهده می‌شود. همانگونه که مشاهده می‌شود میانگین نمرات سبک دلبستگی ایمن (۱۹/۷۵)، سبک دلبستگی دو سوگرا (۱۶/۹۱) و سبک دلبستگی اجتنابی (۱۷/۶۴) می‌باشد. در مولفه‌های طرحواره‌های هیجانی نیز میانگین نشخوار ذهنی (۸/۰۳)؛ خودآگاهی هیجانی (۹/۸۶)؛ گناه (۶/۲۵)؛ ابراز احساسات (۷/۳۲)؛ غیرقابل کنترل بودن (۷/۸۱)؛ تایید طلبی از دیگران (۵/۹۹)؛ قابل درک بودن (۱۰/۳۷)؛ سرزنش (۵/۰۴)؛ تلاش برای منطقی بودن (۱۱/۶۱)؛ دیدگاه ساده انگارانه (۷/۲۲)؛ ارزش‌های والاتر (۹/۱۷)؛ پذیرش هیجان‌ها (۱۱/۹۸)؛ و توافق (۹/۱۷) می‌باشد. همچنین میانگین نمره نگرش به اعتیاد در دانشجویان (۱۱۶/۸۶) می‌باشد.

به منظور بررسی رابطه بین طرحواره‌های هیجانی و سبک‌های دلبستگی با نگرش به اعتیاد در دانشجویان از تحلیل همبستگی به شیوه پیرسون استفاده شد. نتایج همبستگی نشان داد که بین سبک دلبستگی ایمن (۰/۲۲) با نگرش نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار منفی بدست آمد ($P < 0/01$). همچنین بین سبک دو سوگرا (۰/۱۵) با نگرش مثبت نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار مثبت در سطح معنی‌دار ۰/۰۵ و بین سبک اجتنابی (۰/۲۷) با نگرش مثبت نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار مثبت در سطح ۰/۰۱ بدست آمد ($P < 0/01$). بر این اساس بین طرحواره‌های هیجانی نشخوار ذهنی (۰/۲۹)؛ سرزنش (۰/۱۷) و دیدگاه ساده انگارانه (۰/۲۶) با نگرش مثبت نسبت به اعتیاد رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. بین خودآگاهی هیجانی (۰/۲۷-)؛ گناه (۰/۲۴-)؛ غیرقابل کنترل بودن (۰/۲۷-)؛ قلیل درک بودن (۰/۲۶-)؛ تلاش برای منطقی بودن (۰/۳۷-)؛ سرزنش (۰/۱۷-)؛ تلاش برای منطقی بودن (۰/۲۷-)؛ ارزش‌های والاتر (۰/۲۹-)؛ پذیرش هیجان‌ها (۰/۲۵-) و توافق (۰/۲۸-) با نگرش نسبت به اعتیاد رابطه معنی‌دار منفی بدست آمد

است. این مقیاس طبق مقیاس لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه سه عامل دارد و هر کدام شامل شش ماده است. این زیر مقیاس‌ها عبارتند از: وابستگی (میزانی را که افراد به دیگران اطمینان می‌کنند و به آن‌ها متکی می‌شوند)؛ نزدیک بودن (میزان آسایش فرد در رابطه‌های همراه با صمیمیت و نزدیکی هیجانی)؛ اضطراب (ترس از داشتن رابطه). زیر مقیاس اضطراب با دلبستگی ناایمن اضطرابی - دوسوگرا مطابقت دارد و زیر مقیاس نزدیک بودن یک بعد دوقطبی است که توصیف‌های ایمن و اجتنابی را در مقابل هم قرار می‌دهد. سئوالات از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم از ۱ تا ۵ امتیاز داده می‌شود. بالدوین و فهر (۱۹۹۵)، پایایی کلی را برای این مقیاس ۰/۷۶ و نیز مقدار آلفای کرونباخ برای هر کدام از سبک‌های ایمن، اجتنابی و دوسوگرا را به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۵۷ و ۰/۳۲ گزارش کردند.

مقیاس طرحواره‌های هیجانی لیهی: فرم اصلی مقیاس طرحواره‌های هیجانی (۲۰۰۲) دارای ۵۰ سوال است و در مقیاس ۶ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای ابعاد زیر می‌باشد: اعتبار بخشی، قابل درک بودن، احساس گناه، دیدگاه ساده انگارانه درباره هیجان، ارزش‌های برتر، کنترل ناپذیری، بی‌حسی هیجانی (در نسخه فارسی حذف شده است)، خردگرایی، تداوم (در نسخه فارسی حذف شده است)، توافق، پذیرش، ابراز هیجانی، سرزنش و نشخوار فکری. همچنین در نسخه فارسی، عاملی به عنوان خود آگاهی هیجانی اضافه گردیده است. لیهی همسانی درونی این مقیاس را ۰/۸۱ گزارش کرده است. در ایران نیز خانزاده و همکاران (۱۳۹۲) با کاهش دادن گویه‌ها به ۳۷ ماده، پایایی این مقیاس برای کل این مقیاس را ۰/۷۸ و برای زیر مقیاس‌ها در دامنه بین ۰/۵۶ تا ۰/۷۱ گزارش کرده‌اند. همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۲ و برای زیر مقیاس‌ها در دامنه ۰/۵۹ تا ۰/۷۲ به دست آورده‌اند. به علاوه رضایی و همکاران (۲۰۱۶) روایی همگرایی آن را با مقیاس محرومیت هیجانی و پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه ۰/۴۳ گزارش کرده‌اند.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی متغیرهای سبک‌های دلبستگی، طرح‌واره‌های هیجانی و نگرش به اعتیاد در دانشجویان

متغیر	خرده مقیاس	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سبک های دلبستگی	سبک ایمن	۱۹/۷۵	۳/۸۴	۰/۱۲۶	۰/۶۱۷
	سبک دوسوگرا	۱۶/۹۱	۳/۷۹	۰/۴۳۰	۱/۰۴۴
	سبک اجتنابی	۱۷/۶۴	۳/۷۱	۰/۵۳۷	۱/۲۳
	نشخوار ذهنی	۸/۰۳	۱/۱۰	۰/۲۳	۰/۵۵
	خودآگاهی هیجانی	۹/۸۶	۲/۵۵	۰/۳۶	۱/۳۶
	گناه	۶/۲۵	۱/۳۶	۰/۹۱	۰/۵۰
	ابراز احساسات	۷/۳۲	۲/۵۰	۰/۴۲	۰/۸۷
	غیرقابل کنترل بودن	۷/۸۱	۲/۸۲	۰/۳۷	۰/۴۴
	تایید طلبی از دیگران	۵/۹۹	۱/۴۴	۰/۲۰	۰/۵۱
	قابل درک بودن	۱۰/۳۷	۲/۸۷	۰/۴۰	۰/۳۷
طرح‌واره‌های هیجانی	سرزنش	۵/۰۴	۱/۲۲	۰/۲۵	۱/۰۳
	تلاش برای منطقی بودن	۱۱/۶۱	۳/۳۷	۰/۵۵	۱/۴۴
	دیدگاه ساده انگارانه	۷/۲۲	۲/۲۷	۰/۸۵	۰/۳۵
	ارزش‌های والاتر	۹/۱۷	۲/۸۳	۰/۲۹	۰/۸۱
	پذیرش هیجانها	۱۱/۹۸	۳/۳۴	۰/۴۷	۱/۱۰
	توافق	۹/۱۷	۲/۹۵	۰/۴۰	۰/۳۷
	نگرش نسبت به اعتیاد	۱۱۶/۸۶	۱۴/۹۹	۰/۶۵	۱/۰۳

* $P < 0.01$ ؛ * $P < 0.05$ ؛

حاضر است که در واقع حاکی از عدم هم‌خطی و نیز حاکی از ثبات مدل رگرسیون است. همچنین عامل برافراشتگی واریانس برای تمامی متغیرهای پیش‌بین بین ۱/۰۰ تا ۱/۲۳۲ می‌باشد که نشانگر عدم وجود چند هم‌خطی است. بنابراین می‌توان گفت که در تحقیق حاضر بین متغیرهای پیش‌بین هم‌خطی چندگانه وجود ندارد. یکی دیگر از پیش‌فرض‌های استفاده از رگرسیون استقلال خطاها می‌باشد. مقدار دوربین واتسون ۱/۹۳۱ بود که مقادیر بدست آمده کمتر از ۲ می‌باشد که نشان می‌دهد که مفروضه استقلال خطاها برقرار است. بنابراین فرض همبستگی پس ماندها نیز رد می‌شود.

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود در گام اول متغیری که بیشترین رابطه را با متغیر ملاک (نگرش به اعتیاد) داشته است، ارزش‌های والاتر است که وارد معادله گردیده است. ضریب همبستگی این متغیر با نگرش به اعتیاد ۰/۲۹۵ می‌باشد که این متغیر توانسته است ۸ درصد از تغییرات نگرش نسبت به اعتیاد را پیش‌بینی کند که این مقدار معنی‌دار است. وزن متغیر ارزش‌های والاتر ($B = -0.295$) ($t = -4.315$) نشان می‌دهد که این متغیر با اطمینان ۹۹٪ می‌تواند درکنار دیگر

($P < 0.05$). همانطور که مشاهده می‌شود بین ابراز احساسات (۰/۰۱) و تایید طلبی از دیگران (۰/۰۹) رابطه معنی‌داری وجود نداشت ($P > 0.01$).

به منظور تعیین سهم سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های هیجانی در پیش‌بینی نگرش به اعتیاد دانشجویان از تحلیل رگرسیون چندمتغیری به روش گام به گام استفاده گردید. اما پیش از استفاده تحلیل رگرسیون، پیش‌فرض‌های استفاده از آن مورد آزمون قرار گرفت. آزمون کالموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، آزمون دوربین واتسون برای بررسی استقلال خطاها، آزمون هم‌خطی با دو شاخص ضریب تحمل و عامل تورم واریانس انجام شد. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای متغیرهای پژوهش معنی‌دار نبود و فرض صفر مبنی بر نرمال بودن داده‌ها مورد تایید قرار می‌گیرد و متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمالی می‌باشند. با تعیین آماره تولرانس (اغماض) برای تمامی متغیرهای پیش‌بین از طریق انجام تحلیل رگرسیون در حالتی که متغیرهای دیگر بر آن متغیر برگشت داده شدند، مشخص شد که آماره تولرانس در پیش‌بینی نگرش مثبت به اعتیاد در تحقیق

چه نمره دل‌بستگی اجتنابی بالاتر باشد نگرش مثبت نسبت به اعتیاد بیشتر خواهد بود. جدول ۲ گویای این موضوع است که حدود ۲۰٪ کل واریانس نگرش نسبت به اعتیاد از طریق ارزش‌های والاتر و نشخوار ذهنی، دل‌بستگی اجتنابی تبیین می‌شود. سایر متغیرها نقش معنی‌داری در پیش‌بینی نگرش مثبت نسبت به اعتیاد نداشتند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی نگرش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های دل‌بستگی و طرحواره‌های هیجانی انجام شد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که ارزش‌های والاتر، نشخوار ذهنی و دل‌بستگی اجتنابی در سه گام قادر هستند حدود ۲۰ درصد از تغییرات نگرش به اعتیاد را به طور معنادار در دانشجویان تبیین نمایند. این نتیجه همسو با نتایج تحقیقات باسل (Basal) و همکاران (۲۰۲۰) (۷)، پیکسوتو (Peixoto) و همکاران (۲۰۲۰) (۱۰) و آنتونکی (Antonucci) و همکاران (۲۰۱۸) (۵) نتایج یکسانی داشته است. در تبیین این یافته باید گفت وجود طرحواره‌های هیجانی از طریق مختل کردن عملکرد شناختی افراد احتمال گرایش آن‌ها به مصرف مواد مخدر را تا حد زیادی افزایش می‌دهد. در تبیین نتایج می‌توان گفت که طرحواره‌های هیجانی با حوادث منفی و فشارهای روانی زندگی تعامل دارند. طرحواره‌های هیجانی منفی مکانیسم‌های ناکارآمدی هستند که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به پریشانی روانشناختی می‌انجامند (۱۴). این طرحواره‌ها موجب سوگیری در تفسیرهای افراد از رویدادها می‌شوند و این سوگیری‌ها

متغیرها تغییرات نگرش نسبت به اعتیاد را در این نمونه پژوهشی تبیین کند که در صورت تعمیم نمونه مورد مطالعه به جامعه اصلی وزن ارزش‌های والاتر ۰/۲۹ (Beta) خواهد بود، در نهایت اینکه هرچه نمره ارزش‌های والاتر بالاتر باشد نگرش مثبت نسبت به اعتیاد کمتر خواهد بود. در گام دوم بعد از ارزش‌های والاتر، نشخوار ذهنی وارد معادله شده است ضریب همبستگی این دو متغیر با نگرش نسبت به اعتیاد ۰/۳۶۶ می‌باشد که این دو متغیر توانسته‌اند بیش از ۱۳ درصد از تغییرات نگرش نسبت به اعتیاد را پیش‌بینی کند که این مقدار معنی‌دار است. وزن متغیر نشخوار ذهنی (B=۰/۲۲۵) (t=۳/۲۶۳) نشان می‌دهد که این متغیر با اطمینان ۹۹٪ می‌تواند در کنار متغیر ارزش‌های والاتر، نگرش نسبت به اعتیاد را در این نمونه پژوهشی تبیین کند که در صورت تعمیم نمونه مورد مطالعه به جامعه اصلی وزن متغیر نشخوار ذهنی ۰/۲۲۵ (Beta) خواهد بود. در گام سوم بعد از ارزش‌های والاتر و نشخوار ذهنی، دل‌بستگی اجتنابی بیشترین سهم را در پیش‌بینی نگرش نسبت به اعتیاد دارد. ضریب همبستگی این سه متغیر با نگرش نسبت به اعتیاد ۰/۴۳۷ می‌باشد که این سه متغیر توانسته‌اند نزدیک به ۲۰ درصد از تغییرات نگرش نسبت به اعتیاد را پیش‌بینی کند که این مقدار معنی‌دار است. وزن دل‌بستگی اجتنابی (B=۰/۲۴۶) (t=۳/۶۸۴) نشان می‌دهد که این متغیر با اطمینان ۹۹٪ می‌تواند در کنار متغیرهای ارزش‌های والاتر و نشخوار ذهنی، نگرش نسبت به اعتیاد را در این نمونه پژوهشی تبیین کند که در صورت تعمیم نمونه مورد مطالعه به جامعه اصلی وزن دل‌بستگی اجتنابی ۰/۲۴۶ (Beta) خواهد بود، در نهایت اینکه هر

جدول ۲- تحلیل رگرسیون چندمتغیری گام به گام در تعیین سهم متغیرهای پیش‌بین نگرش به اعتیاد

متغیر پیش‌بین	R	R ²	B	SEB	β	t	p	F	Sig	دوربین و اتسون	تولرس	VIF
ارزش‌های والاتر	۰/۲۹۵	۰/۰۸۷	-۳/۸۴۱	۰/۸۹۰	-۰/۲۹۵	-۴/۳۱۵	۰/۰۰۱	۱۸/۶۱۷	۰/۰۰۱	۱/۹۳۱	۱	۱
نشخوار ذهنی	۰/۳۶۶	۰/۱۳۴	۳/۹۷۶	۱/۲۱۹	۰/۲۲۵	۳/۲۶۳	۰/۰۰۱	۱۵/۰۸۹	۰/۰۰۱	۰/۹۳۶	۱/۰۶۸	۱/۰۶۸
دل‌بستگی اجتنابی	۰/۴۳۷	۰/۱۹۱	۴/۰۳۷	۱/۰۹۶	۰/۲۴۶	۳/۶۸۴	۰/۰۰۱	۱۵/۲۳۱	۰/۰۰۱	۰/۹۳۸	۱/۰۶۶	۱/۰۶۶

شخصیتی دارد. نبود تعامل مثبت و مناسب بین مادر و کودک در دوران کودکی و محرومیت‌های عاطفی، پاسخ گو نبودن والدین و اعتماد کم به آن‌ها، فاصله زیاد بین مادر و فرزند، احساس خصومت و عدم مراقبت کافی در دوران کودکی، که همگی از نشانه‌های رفتاری ولل‌دین نایمن است، افراد را به سمت مصرف مواد سوق می‌دهد. در زیر نقش راهبردهای جبرانی کودکان نایمن را به عنوان یک عامل خطر در سلامت روانی برجسته ساخته است (۱۱). به نظر می‌رسد که مشکلات ذکر شده در افراد نایمن آن‌ها را بیشتر از افراد ایمن در معرض خطر سوء مصرف مواد به عنوان یک مکانیزم خود درمانی جهت تعدیل و فرونشانی عواطف و تحارب منفی قرار دهد. از سوی دیگر افراد دارای سبک دلبستگی اجتنابی و نایمن، به طور اجباری تمایل به مجاورت با دیگران دارند و به شدت نسبت به نشانه‌های طرد و ترک شدن حساس‌اند. این افراد تصویر منفی از خود و تصویر مثبت از دیگران دارند. افراد دارای دلبستگی اجتنابی به دلیل روابط بین فردی ناکارآمد و نیز عدم احساس توانمندی تنش بیشتری را تجربه می‌کنند، ممکن است برای تسکین خود به مصرف مواد مخدر و الکل‌سیسم و سیگار کشیدن روی آورند (۵). افراد دارای دلبستگی اجتنابی همواره از نوعی پریشانی رنج می‌برند. این افراد در رویارویی با موقعیت جدید، پریشان شده و هیجانات منفی نشان می‌دهند و ممکن است برای رهایی از حالات ناخوشایند خود به شیوه‌های تنظیم هیجانی غیر موثر از جمله مصرف مواد پناه ببرند. در واقع اگر افراد با دلبستگی اجتنابی را افرادی بدانیم که دارای اعتماد به نفس پایین و اضطراب هستند، برای این افراد قرار گرفتن در یک رابطه اطمینان بخش مشکل است و عدم موفقیت در برقراری ارتباط موجب می‌شود فرد در جستجوی پایگاه ایمنی بخش باشد (۸).

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر محدودیت‌های مربوط به جامعه آماری این پژوهش که محدود به شهر تهران بود که تعمیم‌پذیری نتایج بدست آمده را محدود می‌کند. مطابق با نتایج پژوهش به نظر می‌رسد با پی بردن به نگرش افراد در زمینه سوء مصرف مواد می‌توان از گرایش آن‌ها به سوء مصرف مواد جلوگیری کرد

در آسیب‌شناسی روانی میان فردی به صورت سوء تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف شده، گمان‌های نادرست، هدف و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه خود را نشان می‌دهند. زمانی که طرح‌واره‌های هیجانی فعال می‌شود به طور منفی موجب سوگیری در اطلاعات می‌شود (۱۳). از سوی دیگر وسوسه مواد یک فرایندی را سپری می‌کند و هر یک از بخش‌های این فرایند می‌توانند سهم متفاوتی در تسریع این فرایند داشته باشند که با توجه به سهم هر یک می‌توان از وسوسه جلوگیری به عمل آورد. این چرخه با یک محرک برانگیزاننده آغاز می‌شود و این محرک با تأثیر بر هر یک از قسمت‌های فرایند سبب می‌شود که فرد به سمت وسوسه سوق یابد. طرح‌واره‌های هیجانی ناسازگار مانند نشخوار ذهنی باعث افزایش وسوسه در افراد مبتلا به سوء مصرف مواد می‌شود (۹). طرح‌واره‌های هیجانی ناسازگارانه، مانند غیرقابل کنترل بودن که عمدتاً به سرکوب، اجتناب و عدم پذیرش هیجانات اشاره دارند، از پردازش هیجانی جلوگیری می‌کنند و با سوق دادن فرد به استفاده از راهبردهای ناکارآمد، باعث تداوم و تشدید هیجانات ناخوشایند می‌شوند. بنابراین این طرح‌واره می‌تواند در توسعه اختلالات هیجانی و از جمله وسوسه نقش داشته باشد. در خصوص نقش سبک دلبستگی اجتنابی در نگرش مثبت نسبت به اعتیاد باید گفت افرادی دارای سبک دلبستگی اجتنابی و نایمن مشکلات رفتاری بیشتری دارند و همچنین گرایش آن‌ها به سمت آسیب‌های اجتماعی از جمله مواد مخدر بیشتر است (۱۴). در تبیین این یافته می‌توان گفت احتمالاً جستجوی حمایت اجتماعی هنگام مواجهه با استرس در افراد با سبک دلبستگی اجتنابی احتمال گرایش به مصرف مواد را افزایش می‌دهد. بی‌توجهی مادر نسبت به فرزند باعث می‌شود افراد به امور و اشیاء بیرونی وابستگی پیدا کنند و گرایش به مصرف مواد یا الکل برای مقابله با استرس‌های هیجانی در این افراد بیشتر است. در حالی که افراد با سبک دلبستگی ایمن از جلب حمایت‌های اجتماعی برای مقابله با این موقعیت‌ها کمک می‌گیرند (۶). سبک‌های دلبستگی به عنوان یک عامل تحولی، نقش تعیین‌کننده و مهمی در رشد گرایش‌های

temperament development. *Z Kinder Jugendpsychiatr Psychother.* 2019;47(3):239-251.

7. Basal F, Onur S, Yamac D, Karacin C, Zengin G, Bilgetekin İ, Demirci U, Oksuzoglu B. Does a Secure Attachment Style Predict High Psychological Resilience in Patients With Cancer Receiving Chemotherapy? *Cureus.* 2020;12(10):e10954.

8. Boyatzis RE. The Behavioral Level of Emotional Intelligence and Its Measurement. *Front Psychol.* 2018;9:1438.

9. Yang Y, Fletcher K, Murray G. A narrative review of cross-sectional and prospective associations between self-schemas and bipolar disorder. *Clin Psychol Psychother.* 2021;28(4):766-783.

10. Peixoto MM, Nobre PJ. Cognitive-Emotional Predictors of Sexual Functioning in Lesbians, Gays, and Heterosexuals. *Arch Sex Behav.* 2020;49(5):1823-1838.

11. Zheng W, Liu Y, Liu CH, Chen YH, Cui Q, Fu X. The Influence of Event Valence and Emotional States on the Metaphorical Comprehension of Time. *Front Psychol.* 2019;10:410.

12. Gunlicks-Stoessel M, Westervelt A, Reigstad K, Mufson L, Lee S. The role of attachment style in interpersonal psychotherapy for depressed adolescents. *Psychother Res.* 2019;29(1):78-85.

13. Faustino B, Vasco AB. Relationships between emotional processing difficulties and early maladaptive schemas on the regulation of psychological needs. *Clin Psychol Psychother.* 2020;27(6):804-813.

14. Ward KP, Lee SJ, Pace GT, Grogan-Kaylor A, Ma J. Attachment Style and the Association of Spanking and Child Externalizing Behavior. *Acad Pediatr.* 2020;20(4):501-507.

افرادی که نمره بالاتری در مقیاس نگرش سنج کسب می‌کنند نگرش مثبت تری نسبت به اعتیاد و سوء مصرف مواد دارند در نتیجه با فراهم آمدن شرایط زمینه ساز، و آشکار احتمال گرایش آن‌ها به سوء مصرف مواد زیاد است. پیشنهاد می‌شود این نگرش سنج را در دانشگاه‌ها برای شناسایی افراد مستعد گرایش به سوء مصرف مواد استفاده کرد و به طور خاصی در دوران دانشجویی بر آنها نظارت نمود و حتی با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه مهارت زندگی و سوء مصرف مواد به این افراد نگرش آنها را نسبت به اعتیاد تغییر داد

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پژوهش بدست آمده می‌توان گفت سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های هیجانی نقش مهمی در پیشگیری از گرایش دانشجویان به سوء مصرف مواد مخدر دارد.

References

1. Asch RH, Esterlis I, Wendt FR, Kachadourian L, Southwick SM, Gelernter J, et al. Polygenic risk for traumatic loss-related PTSD in US military veterans: Protective effect of secure attachment style. *World J Biol Psychiatry.* 2021;22(10):792-799.
2. Faustino B, Vasco AB, Silva AN, Marques T. Relationships between Emotional Schemas, Mindfulness, Self-Compassion and Unconditional Self-Acceptance on the Regulation of Psychological Needs. *Res Psychother.* 2020;23(2):442.
3. Bovy L, Berkens RMWJ, Pottkämper JCM, Varatheeswaran R, Fernández G, et al. Transcranial Magnetic Stimulation of the Medial Prefrontal Cortex Decreases Emotional Memory Schemas. *Cereb Cortex.* 2020;30(6):3608-3616.
4. Linde K, Lehnig F, Nagl M, Kersting A. The association between breastfeeding and attachment: A systematic review. *Midwifery.* 2020;81:102592.
5. Antonucci LA, Taurisano P, Coppola G, Cassibba R. Attachment style: The neurobiological substrate, interaction with genetics and role in neurodevelopmental disorders risk pathways. *Neurosci Biobehav Rev.* 2018;95:515-527.
6. Haselbeck C, Niederberger U, Gubi-Kelm S, Jahn F, Dautwiz F, Siniatchkin M. Secure attachment style appears to compensate for the effect of prenatal maternal distress regarding difficult infant